

2. partur

Kirkjan var miðdepilin fyri bygdarlívnum. Ofta vóru 3 gudstænastur sama sunnudag og øll vóru hvørja ferð. Myndin er tikin í 1930

num. Skyldfólk hennara fylgdu, grótu síni seltu tár og royndu at lata sær lynda, at hon ikki longur var á lívi.

Síðani varð hon flutt út á oynda Heisker uttan fyri North Uist, síðani á Assynt og at enda aftur á Skye, har tey lærdu hana at spinna. Har sat hon so og spanns saman við hinum konunum, og tógvið sendu tær til Inverness at selja. Einaferð eydnaðist henni at krógva eitt bræv, hon hevði skrivað, í hesum tógnum.

Nakrar mánaðir seinni kom hetta bræv upp í hendurnar á systkinabarni hennara, hægstarættardómaranum. Hann varð forfarður av hennara uppskakandi frásøgn um, hvat henni hevði verið fyri øll hesi árin og fekk stjórnina at senda eitt herskip út at leita eftir henni. Men menninir í hansara kongaliga bretska hátignar flota komu aftur og søgdu frá, at hon var ongastaðni at finna. Tá gjørdi MacDonald skjótt av og fekk hana fyrst senda út á Uist og síðani til Vaternish nesið, har hon doyði í 1745.

Til henda dag er Lady Grange einasta konufólk í Skotlandi, sum hevur fingið triggjar jarðarferðir. Teir samansvornu vóru so bebbaræddir fyri, at teirra ringa gerð skuldi verða avdúkað, so teir fyltu eina kistu við torvi og fyrirleikaðu aðru jarðarferðina í tí litla kirkjugarðinum í Duirinish, meðan líkið í loynd varð jarðað í Trumpan á oyndi

astí vandin vera av, varð hon fyrst flutt aftur á oynda Uist, síðani á Assynt og at enda aftur á Skye, har tey lærdu hana at spinna. Har sat hon so og spanns saman við hinum konunum, og tógvið sendu tær til Inverness at selja. Einaferð eydnaðist henni at krógva eitt bræv, hon hevði skrivað, í hesum tógnum.

Nakrar mánaðir seinni kom hetta bræv upp í hendurnar á systkinabarni hennara, hægstarættardómaranum. Hann varð forfarður av hennara uppskakandi frásøgn um, hvat henni hevði verið fyri øll hesi árin og fekk stjórnina at senda eitt herskip út at leita eftir henni. Men menninir í hansara kongaliga bretska hátignar flota komu aftur og søgdu frá, at hon var ongastaðni at finna. Tá gjørdi MacDonald skjótt av og fekk hana fyrst senda út á Uist og síðani til Vaternish nesið, har hon doyði í 1745.

Til henda dag er Lady Grange einasta konufólk í Skotlandi, sum hevur fingið triggjar jarðarferðir. Teir samansvornu vóru so bebbaræddir fyri, at teirra ringa gerð skuldi verða avdúkað, so teir fyltu eina kistu við torvi og fyrirleikaðu aðru jarðarferðina í tí litla kirkjugarðinum í Duirinish, meðan líkið í loynd varð jarðað í Trumpan á oyndi

Skye.

Vistu bert um ein kong

Tá herurin hjá skotska trúnkrevjaranum Karl Stuart var niðurbardur í orrustuni við Culloden í 1746, varð hildið, at Karl og nakrir av fremstu hjálparmonnum hansara (hann hevði fingið sær hjálpið úr Fraklandi) vóru farnir út á St. Kilda at krógva seg og 10. juni 1746 varð eitt herlið sent út í oyggjarnar at leita eftir teimum.

Seinnapartin 19. juni vórðu hermenninir fluttir í land á Hirta. Oyggjabúgvarnir høvdu fleiri timar frammanundan varnast skipini og vóru farnir til fjals at krógva seg. Av tí at teir høvdu livað í støðugum ótta fyri sjórænarum, høvdu St. Kilda-búgvir fyri fleiri hundrad árum síðani høgt sær smá helli í hallunum vestantil á oyndi. Hesi helli vóru so væl fjald, at tey hvorki sóust frá sjónum ella úr bygdini og hóskadu sostatt framúr væl til at krógva seg í. Tá teir høvdu rannvælað alla bygdina, komu hermenninir at enda fram á nakrar menn, men hesir St. Kilda-búgvir høvdu onga hómung um, hvat tað var, hermenninir tosaðu um. Teir vóru einki um, at nakar ungur maður var, sum kravdi trúnuna. Teir

vóru bert um ein kong og hann æt George 2.

Oyggjafólkið visti púrt einki um tey kriggj. bretska heimsveldið var uppi, fyrr enn fyrri heimsbardagi brast á, og tað fyrsta hvør fremmandamaður, sum setti sín fót á land, varð spurður, var: »Nú, er nakað kriggj?« Hetta varð ikki spurt av tí, at St. Kilda-búgvir høvdu nakra hómung av, hvat tað var at kriggjast, tí sjálvir tóku teir ikki lut í øðrum bardögum og hvør maður fekk frið fyri teimum. Í einari lýsing av oyggjunum frá árunum 1577 til 1595 verður sagt, at St. Kilda einki herfólk kann lata, av tí at fólkioð har er fátækt og at oyggjarnar eru so avbyrgdar. St. Kilda er eisini eitt av teimum heilt fáum samfeløgnum í bretska ríkinum, sum ongan kriggsminnisvarða hevur. »Vardar av hvirluvindum og ódnum hirða hesar oyggjar einki um tær ristingar, sum skaka Europa«, skrivaði Macculloch doktari í 1819, »og nøgdur við at MacLeod lórdur og George kongur sita við ræðið, ger tað teimum tað sama antin so hesin George er hin fyrsti ella hin fjórði.«

Í 1836 høvdu oyggjarnar einki samband havt við meginlandið í næstan tvey ár. Tá kom hin eitt skip framvið og kastaði

akker uttan fyri Village Bay. Frá manningini fekk presturin at vita, at hann og kirkjufólkið høvdu biðið fyri Williami kongi fleiri mánaðir eftir at hann var deyður. Eftir hetta broytti presturin bønina til »hansara hátign« uttan at nevna kongin við navni og hann varð illa við, tá hann á vári 1838 fekk at vita, hvørjum kyni ríkisins ovasti var av, tí tað var tað Victoria drottning, ið komin var á bretska trúnnuna og hevði sitið nærum eitt ár.

Fá vóru tey inni á skotska meginlandinum, sum vildu átaka sær nakra ábyrgd av einum so fjarstøddum oyggjabólki. Tá skotski kongurinn, Jákup 4., við lóg ásetti, at hereftir skuldu allar skotskar oyggjar vera undir hansara valdi, læt hann St. Kilda detta burtur ímillum, av tí at hesin oyggjaflokkur lá so langt av leið, at hann ikki sá seg færan fyri at tryggja fólkini — vistu teir, sum í lögarnevndini sótu, als ikki av, at nakað fólk búði á St. Kilda, og ikki fyrr enn í 1851 fór fyrsta manntalið fram, fimti ár eftir at manntal varð hildið inni á meginlandinum. St. Kilda-búgvir lótu ongan-tíð inntøkuskatt av tí at

skattakort ongantið vórðu send teimum. Slíkt tímdu myndugleikarnir inni á meginlandinum ikki at fáast við. Heldur ikki vóru teir nakrantíð á vali. Eingin politikari so mikið sum hugdi til teirra at lova teimum gull og grøn- ar skógar, hóast summir skotskir limir í bretska parlamentinum við hvørt plagdu at taka til St. Kilda, tá teir vildu lýsa, hvussu illa bretska stjórnin hevði umsitíð útjaðurni í Skotlandi. Heldur ikki var nakrantíð neyðugt at boðsenda löggregluni. Í tey fyra hundrad árin, har sagt kann verða, at St. Kilda hevur eina skrivaða søgu, er einki brotsverk komið fyri, alt tað ið nakar veit frá at siga. »Um hesin oyggjaflokkur«, skrivaði Macculloch doktari, »ikki er tað Utopia, sum mannaættin so leingi hevur tráað eftir, har er tað so at finna? Hvar finnur tú eitt samfelag við ongum vápnnum, pengum, lógum, politikki ella skatti. Jú, tað finnur tú á St. Kilda... Hverki »The Times« ella »Courier« — hesi bløðini, sum vit dagliga lesa — ørkymla fólkioð har. Eingin skattalisti stendur og hótir á kirkjudurinum og súlan er leys av øllum inntekulógum. Ei dani í, at St. Kilda-búgvir, sum er so væl fyri, er harðliga ímóti at broyta hesi viðurskifti!«